

кајмак, месо) и домаћини сипају гостима своју ракију. Вечера пролази уз договор о свадби. Одређује датум свадбе, вријеме доласка и вријеме поласка сватова, број сватова са момкове и дјевојчине стране, као и који су то дарови које ће дјевојка донијети са собом у нови дом. Јако је битно да се утврди колико ће сватова доћи по дјевојку, јер њена породица ће за њих припремити доручак и пиће на дан свадбе. Договорало се и о броју сватова са младине стране који ће са њом поћи у младожењину кућу на свадбено весеље. Тад се договарало и да ли ће на дан свадбе пар обавити општинско или црквено вјенчање или ће то урадити неки други дан само уз присуство кумова. Вече пролази уз пјесму и весеље и најчешће се дешавало да се слављу прикључи родбина и неке комшије које су знале или чуле да се у комшијској кући нешто дешава. Често се овом приликом и коло играло. У весељу су предњачили просци, док је дјевојчина фамилија била суздржана, јер они ипак овим чином остају без једног члана. Дјевојка је могла по жељи будућег свекра доћи још који пут пред просце. У Поткозарју је забиљежен случај да је свекар желио да му она запали лулу, па је будућа снаха на длану на који је прво стављен ледени луг донијела жижак којим је свекар палио дуван у лули.

Просидба се завршавала пред зору, са изласком сунца. Просци се пакују, а нека млађа женска особа из домаћинства их дарује припремљеним даровима. У новије вријеме будућа млада је даривала и китила своје просце. На мушкарце су качене вежене *мараве* (пешкири), а на жене *рубци* (бошче). Поред ових обавезних предмета просци су могли бити даровани и кошуљама, торбама, приглавцима или другим предметима. Раније су сви дарови били ручни рад који је направила млада, а у новије вријеме кошуље и пешкири су куповани за ову прилику. Сви дарови су качени на просце, а пазило се да будући свекар буде најбоље накићен. Уколико су просци стигли из даљине, коњским колима и коњи и кола ће овом приликом бити накићени марамцама. Домаћин им досипа ракију у плоску и уколико није ту, изводи се дјевојка да се поздрави са просцима. Често се у дворишту запјева и заигра коло. Сви присутни се веселе и подвикују и просци тако накићени полазе својој кући. У новије вријеме обичај је да их дјевојка испрати један дио пута. Уз пут се веселе, пјевају и чaste ракијом све особе које сретну обавјештавајући их на тај начин да су за свог момка испросили дјевојку и да ће ускоро бити свадбено весеље.

Др Ирена Медар-Тањга, етнолог

Просидба

XIII КОЗАРА ЕТНО 2017
30. ЈУН - 03. ЈУЛ
БАЊА ЛУКА - ПИСКАВИЦА

Просидба

Један од важнијих момената у свадбеном ритуалу је просидба, односно *прошња* дјевојке како то кажу становници Поткозарја. Чином просидбе се потврђује сагласност обе породице за склапање брака и обавјештавају се остали становници села да ће се двоје младих из ових кућа вјенчати, те да дјевојка и момак више нису слободни.

Обичајне радње прије самог чина просидбе се разликују, тако да се на територији Поткозарја практикује неколико различитих елемената обредне праксе. Када се цура и момак свиде једно другоме или уколико је момак заинтересован за неку дјевојку, он шаље своју мајку у дјевојчину кућу *на уговор*. Она долази носећи *милошће* (*фишечих каве, сипана коцка, ракија, јабуке, перећи сапуни, миришљави сапуни*) да провјери да ли су они сагласни са њиховим жељама. Уколико пристају да своју ћерку дају за њеног сина пустиће је у кућу, примити милоште, почастити је и договорити се о даљим плановима за свадбу, као и о дану просидбе. Овом приликом ће будућа свекрва прегледати и дарове које је дјевојка од своје четрнаесте године припремала за свадбу. Уколико дјевојка или њени родитељи из било ког разлога нису задовољни потенцијалним младожењом неће примити милоште, нити ће почастити његову мајку, те она одлази из њиховог дома необављена посла.

У неким дијеловима испитиваног

подручја прво момак са својим братом или неким пријатељима долази у дјевојачку кућу да њеним родитељима објаве њихову везу, жељу да се вјенчају уз обавезно објашњење да је дјевојка њему обећала да ће поћи за њега. Њени родитељи, односно отац, траже да момкови дођу *на питање*. Пар дана након ове објаве момкови родитељи, најчешће са још двоје свједока, долазе *на питање* у дјевојчину кућу. Са собом носе *милошће* и ту се, уз мало бољи ручак или вечеру, договарају о даљим плановима, односно о дану просидбе.

На договорен датум увече, са првим сумраком, када заврше све обавезе у свом домаћинству у дјевојчину кућу стижу просци. У просидбу не иде много људи и најчешће су ту свекар и свекрва, кум, стари сват, војвода и обавезно долазе без младожење. Они са собом носе само плоску ракије. Идући кроз село никоме кога сретну не говоре гдје нити којим послом иду. Кад стигну пред дјевојчину кућу претварају се да су се ту затекли неким случајним послом, рецимо да су погубили овце, или да су кренули негдје на пут па су посустали и сумрак их је баш ту затекао па ето да их пусте да уђу, да се одморе и окријепе. Домаћин их пушта у кућу гдје се у присуству укућана, али без дјевојке, наставља необавезан разговор и шала све до момента када неко од просаца каже домаћинима да их упитају зашто су они

стварно стигли баш у њихов дом. На домаћиново питање просци коначно откривају стварни разлог доласка, након чега дјевојчин брат њу доводи пред просце. Отац је пита зна ли она које овај народ и зашто су дошли. Ако је заинтересована за момка она то и казује оцу и каже да је она рекла да они дођу, ал да он каже да ли је то исправна одлука. Отац на то одговара да нема замјерки уколико је она пристала. Просци ваде плоску са ракијом и дају је дјевојци, која отпије мало и просљеђује је свом оцу да наздрави благосиљајући ћерку, отпије и врати јој плоску да је она врати свекру. Свекар отпије и даје ракију и другим просцима и укућанима да и они наздраве. Након овога сматра се да је дјевојка пристала да се уда и да су се сви сложили са овом одлуком. Дјевојка се изљуби са свекром и са свим присутнима, узме од свекра јабуку за њу припремљену и брат је изводи у другу просторију. У јабуку су забодене три паре различитих вриједности (раније су то биле гвоздене новчанице од 50, 20 и 10 динара). У новије вријеме свекар је новцем даровао младу и дешавало се да млада не напушта више ову просторију у којој се сада наставља славље поводом просидбе. Често се дешавало да се пуцњавом из пушке или пиштоља обавјештава комшиluk и село да је млада из те куће испрошена. Тек по овом обављеном послу куха се кафа, поставља се вечера (уштипци, пите, сир,